

02.05.2025

Pensjonistforbundet og SAKOs innspill til Representantforslag 233 L (2024–2025) om å avvikle samordningsfellen

Generelt

Pensjonistforbundet og SAKO (Telepensjonistenes Landsforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund, Politiets Pensjonistforbund, Statens Vegvesens Pensjonistforbund, Postens Pensjonistforbund, Fagforbundet, Styrke og LO-Stats pensjonistutvalg) **Viser til representantforslag 233 L (2024–2025)** fra Alf Erik Bergstøl Andersen (FrP), Dagfinn Henrik Olsen (FrP) og Erlend Wiborg (FrP) om å avvikle samordningsfellen. Pensjonistforbundet og SAKO støtter representantforslaget fullt ut. I redegjørelsen om forslaget dokumenteres det hvor urimelig, og hvilken forskjellsbehandling etter fødselsår, samordningsfellen er. Den har ført til at medlemmer av offentlige pensjonskasser, som har arbeidet ut over normal pensjonsalder, har fått lavere og lavere tjenestepensjon desto lenger de har stått i sine stillinger. De får lavere pensjon desto lenger de arbeider – og desto mer de betaler inn i pensjonssparing

Ansatte med lavere eller middels lønn rammes raskest og hardest. En rekke personer har fått sin pensjonisttilværelse ødelagt økonomisk. Flere sitter igjen med månedlige pensjoner på knapt over 20 000 kroner, til tross for at de har spart, betalt inn og hatt avtaler som skulle gi dem mellom 25 000 og 30 000 kroner per måned i pensjon fra sine offentlige stillinger. Samordningsfellen har også motvirket pensjonsreformens hovedmål: arbeidslinjen. Regelverket er noe av det mest urimelige og underlige som eksisterer i pensjonssystemet, og gir en voldsom forskjellsbehandling etter hvilket år en er født. Samordningsfellen er systematisk underslag av pensjonssparing fra offentlig ansatte som arbeider ut over normal pensjonsalder.

Det er ikke mulig å fullt ut rette opp de økonomiske skadene samordningsfellen har påført dem som intetanende har blitt rammet av den. Dette gjelder også følgevirkningen av å oppleve fattigdom i pensjonisttilværelsen fordi egen pensjonssparing er blitt underslått. Ved å avvikle samordningsfellen nå vil mange av de rammede tross alt få en bedre økonomisk hverdag framover.

Samordningsfellen - forskjellsbehandling etter fødselsår

I tillegg til brudd på arbeidsavtaler har samordningsfellen ført til systematisk forskjellsbehandling etter hvilket år en er født:

- Aldersgruppene født før 1944 har alle fått oppfylt bruttogarantien i offentlig tjenestepensjon, som sikrer 66 prosent av sluttlønn ved full opptjening – uavhengig av hvor lenge de har stått i arbeid. Dette prinsippet for offentlig tjeneste ble etablert i SPK i 1916.
- Aldersgruppene født fra 1944 til 1953 har fått lavere og lavere tjenestepensjon dess lenger de har arbeidet. Sluttes de ved 67 år pluss levealdersjustering får de oppfylt bruttogarantien på 66 prosent av sluttlønn (de som har tatt ut folketrygd før 67 år får ikke lavere årlige folketrygd som følge av tidlig uttak og utbetaling over flere år kompensert av tjenestepensjonen). Men fortsetter de å arbeide lenger enn 67 år pluss levealdersjustering blir bruttopensjonen lavere og lavere til tjenestepensjonen er 0 kroner ved ca. 73 år. Slike pensjonister får en pensjon på ca. 50 prosent av sluttlønn om de arbeider i offentlig tjeneste til 72- 73 år, om de har tatt ut folketrygd slik alle fikk den automatisk utbetalt ved 67 år før 2011.
- For aldersgruppene født mellom 1954 og 1962 blir bruttopensjonen, målt som andel av sluttlønn, gradvis bedre sammenlignet med dem født i 1944–1953 som arbeidet utover 67 år pluss levealdersjustering. 1954 årgangen kommer nesten like ille ut som 1944-1953 årgangene, men deretter forbedres pensjonen gradvis for hvert årskull. Slik at 1962 årgangen kommer nesten ut på samme nivå som bruttogarantien på 66 prosent
- De som er født fra 1963 eller senere får stadig høyere pensjon dersom de arbeider ut over 67 år pluss levealdersjustering. Disse kommer vesentlig bedre ut enn tidligere årganger ved å arbeide lenger enn normal pensjonsalder.

Systemet er blitt slik at personer som har samme jobb, samme lønn, betaler det samme i pensjonssparing, og arbeider like mange år, likevel ender opp med ulik pensjon – kun fordi de er født i ulike år. Fødselsåret blir avgjørende for hvor mye pensjon man får dersom man arbeider utover 67 år pluss levealdersjustering

I Prop.73 (2024-2025), hvor departementet foreslår å øke de alminnelige aldersgrenser fra 70 til 72 år, er departementet opptatt av likebehandling av årskull når det gjelder aldersgrense, jf. avsnitt 3.5.2. SPK foreslo i sitt høringsinnspill til forslaget om å heve aldersgrensene til 72 år, at det burde gjelde først fra og med årskullene født i 1963 for offentlig ansatte, fordi ellers ville enda flere kunne rammes av samordningsfellen. Dette kommenterer departementet på følgende måte: «Departementet mener at uansett forslaget i innspillet (fra SPK) ville innebære en urimelig forskjellsbehandling av årskull. Forslaget om å heve den alminnelige aldersgrensen fra 70 til 72 år bør gjelde likt for alle årskull.» Departementet er med dette krystallklare på at det må være likebehandling mellom årskull når det gjelder aldersgrenser for arbeid. Men når det gjelder pensjon for dem som arbeider etter 67 år har det samme departement basert seg på systematisk forskjellsbehandling etter årskull.

Samordningsfellen motarbeider arbeidslinjen

Hovedformålet med pensjonsreformen var å stimulere arbeidstakere til å stå lenger i jobb. For offentlig ansatte motvirker imidlertid samordningsfellen dette målet. Når personer som har passert 67 år pluss levealdersjustering, i alderskullene fra 1944 og fremover, har blitt informert om at pensjonen blir lavere og lavere dess lenger de arbeider har de sluttet momentant. De som kjenner til samordningsfellen før de når denne alderen, velger ofte også å gå av ved 67 år pluss levealdersjustering – selv om de gjerne skulle jobbet lenger.

Statistikk fra Statens pensjonskasse viser at blant personer født før 1944, arbeidet mellom 25 og 30 prosent etter ordinær pensjonsalder. For alderskullene født etter 1944 er andelen fallende – 17 prosent for 1944-kullet og ned til litt over 12 prosent for 1953-kullet. Dette viser at det finnes en betydelig arbeidsreserve blant pensjonerte ansatte født mellom 1944 og 1953.

Likevel blir denne reserven i liten grad benyttet. Å gå inn i en offentlig stilling fører nemlig til at tjenstepensjonen blir redusert eller samordnet bort når de slutter igjen. Lønn på pensjonistvilkår er heller ikke et godt alternativ. Resultatet er at vi går glipp av en verdifull arbeidskraft på grunn av samordningsfellen.

Stortinget har derfor tre ganger vedtatt lover for at pensjonert helsepersonell midlertidig ikke skal rammes av samordningsfellen (jf. omtale *Unntak fra samordningsfellen*).

Hvordan kunne Stortinget vedta samordningsfellen?

I arbeidet med pensjonsreformen fram til høsten 2009 var problemstillinger av typen samordningsfellen ukjent. Da prinsippene for pensjonsreformen ble vedtatt (Pensjonsforliket i Stortinget 26. mai 2005) ble følgende nedfelt om tjenstepensjonene:

«Tjenstepensjon tilsvarende to tredjedeler av sluttlønn i offentlig sektor (bruttoordninger) videreføres. Etter at det er vedtatt en ny modell for folketrygdens alderspensjon, må de offentlige tjenstepensjonsordningene tilpasses den nye folketrygdmodellen, uten at dette svekker de offentlige tjenstepensjonene, men slik at de også omfattes av delingstall og ny indeksering»

Etter at forhandlingen om tjenstepensjon mellom staten og partene i arbeidslivet ble avsluttet i juni 2009, konkluderte Statsminister Jens Stoltenberg på følgende måte:

«Beregning av tjenstepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjon fra folketrygden tas ut.»

Men til partenes store overraskelse ble i stedet samordningsfellen lansert i Høringsnotat «Oppfølging av avtale om offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor» (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 20.11.2009). I notatet var ikke samordningsfellen utredet, og det forelå ingen konsekvensberegninger av det nye forslaget til samordningsregler. Men alle

arbeidstakerorganisasjonene, Pensjonistforbundet, de offentlige pensjonskassene (SPK, KLP og Pensjonskasseforeningen), samt Finans Norge, påpekte at forslagene til endringer i samordningsreglene ville føre til at offentlig ansatte får lavere og lavere pensjon jo lenger de arbeider etter 67 år pluss levealdersjustering. Følgelig foreslo disse instansene at dette måtte rettes opp i lovforslagene. I etterfølgende proposisjon om lovforslagene videreførte imidlertid Arbeids- og sosialdepartementet forslagene i høringsnotatet (Prop. 107 L (2009-2010)). Det var heller ikke i proposisjonen beregninger som viste virkningen av samordningsfellen eller omtale av den.

I høringsinnspillene i stortinget til proposisjonen påpekte blant andre alle arbeidstakerorganisasjoner og Pensjonistforbundet konsekvensene i form av samordningsfellen. Departementet avviste at de offentlig ansatte ville få lavere og lavere pensjon dess lenger de stod i arbeid etter 67 år pluss levealdersjustering. Flertallet i Stortinget i 2010 (med unntak for FRPs representanter), vedtok lovforslagene med samordningsfellen uten at departementet forela konkrete vurderinger eller beregninger av negative virkninger ved å arbeide lenger enn 67 år pluss levealdersjustering for offentlige ansatte.

Samordningsfellens problemer kommer opp.

Fra 2014 og 2015 begynte samordningsfellen å bli synlig. Mange offentlig ansatte født i 1944 hadde da arbeidet til de fylte 70 år. Folketrygden ble tatt ut ved 67 år – eller 67 år pluss levealdersjustering – slik den automatisk ble utbetalt for årskull født før 1944. Det kom ingen advarsler fra NAV, som forvaltet folketrygden. Det finnes også flere eksempler på at NAV-ansatte selv har havnet i samordningsfellen. Samordningsfellen var lite kjent – både blant ledere i stat og kommune og blant de ansatte. Det er vanskelig i en reform som har som hovedformål at folk skal stå lenger i jobb, å fortelle at ca 30 prosent av arbeidstakerne i Norge får lavere og lavere pensjon dess lenger en arbeider etter normal pensjonsalder.

Det kom dermed forslag om å oppheve samordningsfellen (Lundteigen, Gjelsvik og Toppe. Representantforslag 46 L 2018-2019). Videre har det vært nye representantforslag fra Senterpartiet (2019/2020) og Fremskrittspartiet (2022/2023). Ved behandlingen av alle disse forslagene har departementet fortsatt å tilsløre at samordningsfellen eksisterer. Standardsvaret fra Arbeids- og sosialdepartementet (nå Arbeids- og inkluderingsdepartementet) har vært: «En får ikke høyere pensjon ved å arbeide lenger i offentlig stilling». De fleste tror at dette betyr at de får samme pensjon slik det fungerte før pensjonsreformen.

Etter pensjonsreformen i 2011 har alle statsministre uttalt at det skal lønne seg å fortsette å arbeide etter 67 år pluss levealdersjustering. Statsminister Støre uttalte om pensjonsreformen i sin tale på Arbeiderpartiets landsmøte i mai 2023:

«Da vi innførte pensjonsreformen i 2011, var også det for å styrke arbeidslinja. Vi har gått fra å straffe folk som står lenger i jobb til å belønne dem som jobber lenger enn de må. Helt nødvendig for å sørge for at vi har folk nok i jobb.»

Dette er feil når det gjelder offentlig ansatte – altså ca. 30 prosent av hele arbeidsstyrken født fra 1944 -1962. Før pensjonsreformen i 2011 fikk ingen lavere pensjon ved å arbeide lenger enn normal pensjonsalder. Det ble innført med pensjonsreformen i 2011. Statsministeren var med andre ord feilinformert om samordningsfellen.

Unntak fra samordningsfellen

Samordningsfellen har vært så brysom at departementet har måtte oppheve virkninger og foreslå midlertidige lover om unntak for grupper. For at pensjonert helsepersonell skulle kunne ta arbeid i helsesektoren under koronapandemien vedtok stortinget to ganger lovbestemmelser som ga pensjonert helsepersonell unntak for virkningene av samordningsfellen dersom de ville arbeide med koronarettede oppgaver i helsesektoren. Det var imidlertid godt kamuflert i en proposisjon med navnet «Endringer i skatteloven og skattebetalingsloven». (Prop. 53 L (2019-2020). Proposisjonen hadde riktignok et kapittel 7 med tittelen «Tidsbegrenset unntak for avkorting av pensjon for helsepersonell». Det er nå også meldt at tilsvarende unntak skal gis for pensjonert helsepersonell som skal arbeide for å få ned ventetider i helsevesenet.

Mer generelt er en del offentlige ansatte fra 1943-årgangen rammet. For dem er samordningsfellen blitt rettet opp, og de har fått erstatning for påførte økonomiske tap. Pensjonistforbundet ble kjent med opphevelsen helt tilfeldig da en av våre medlemmer orienterte om den. Ved henvendelse til SPK har vi fått vite at dette skjedde etter pålegg fra departementet. Så langt vi har forstått er begrunnelse at personer født i 1943 ikke skulle rammes av samordningsfellen. Den første årgangen som skulle rammes var 1944-årgangen. SPK har ikke opplyst hvor mange fra 1943-årgangen som har fått rettet opp virkningene av samordningsfellen, men det er et større antall, og disse har også fått tap i pensjon etterbetalt.

Det ble i 2014 laget et opplegg slik at heltidspolitikere i kommunene og fylkeskommunene med medlemskap i offentlig pensjonskasser kunne bli unntatt for virkningene av samordningsfellen. Allerede i 2011 vedtok Stortinget etter forslag fra Presidentskapet en ny ordning som forhindret at samordningsfellen påvirker stortinget og statsråders pensjoner. I vår kontakt med SPK er det for øvrig opplyst fra saksbehandler at samordningsfellen ikke ble praktisert for offentlige pensjoner til politikere. Vi er også kjent med at det er inngått særskilte avtaler i noen få tilfeller hvor det er gitt direkte unntak for samordningsfellen.

I tillegg har det vært mange tilfeller der ledelsen i offentlige virksomheter – med kjennskap til samordningsfellen – har presset ansatte til å gå av ved 67 år pluss levealdersjustering, for deretter å leie dem inn igjen som konsulenter gjennom enkeltpersonsforetak eller lignende ordninger. Disse har fått både tjenestepensjon og full lønn for å arbeide etter 67 år pluss levealdersjustering. Dette ble blant annet praktisert av fylkeslegen i Østfold. Selv om dette nok er på kanten av regelverket har vi forståelse for at ledere i offentlige virksomheter har tatt vare på sine ansatte på denne måten. Dessverre har mange ledere i offentlige virksomheter ikke kjent til samordningsfellen, og har derfor oppfordret ansatte til å arbeide utover 67 år pluss levealdersjustering – med de negative

konsekvensene dette har hatt for deres pensjon. Vi kjenner til flere slike ledere som i ettertid bebreider seg selv fordi de manglet nødvendig kunnskap om samordningsfellen.

Departementet presenterer virkningene av samordningsfellen for AP og SPs grupper i Arbeids – og sosialkomiteen

I forbindelse med stortingsmeldingen om evaluering av pensjonsreformen, og medfølgende proposisjon, framkommer det opplysninger om de negative virkningene samordningsfellen medfører for offentlig ansatte født i perioden 1944–1963 (Meld. St. 6 (2023–2024) *Et forbedret pensjonssystem med styrket sosial profil*, med tilhørende proposisjon om lovendringer for offentlige pensjoner). I proposisjonen foreslås også noen gradvise bedringer for aldersgruppene fra 1954 -1962. Omtalen av samordningsfellen i stortingsmeldingen var fortsatt uklar, mens omtalen i proposisjonen er vanskelig tilgjengelig. Senterpartiets medlemmer i komiteen ønsket derfor å få dette presentert på en klarere måte gjennom konkrete spørsmål. Svaret kom i en presentasjon for Senterpartiets og Arbeiderpartiets grupper i Arbeids- og sosialkomiteen 17. januar 2024.

Pensjonistforbundet tillater seg å gjengi beregninger fra departementet som viser hvor mye en taper på å arbeide lenger enn 67 år pluss levealdersjustering. Før svaret avklarer departementet at prinsippet for fleksibel og nøytral folketrygd, innført fra 2011, innebærer at folketrygd utbetalt over livsløpet skal være den samme uavhengig av uttaksår. Det betyr at utsatt uttak av folketrygd ikke kan kompensere for lavere tjenstepensjon. Med andre ord: uttalelsen om «høyere folketrygd ved senere uttak av folketrygden» kan ikke kompensere for lavere tjenstepensjon.

Beregningene SPK gjorde for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, over hvor store tapene er ved å arbeide lenger enn 67 år pluss levealdersjustering, viser store forskjeller over livsløpet. SPK har illustrert virkningen for en person født i 1949 med en lønn på 6 G (720 000 kroner i 2024). SPKs tall viser at om en slutter ved 67 år i offentlig stilling, får en utbetalt årlig tjenstepensjon på 121 110 kroner. Lever en til 86 år, som omtrent er forventet levealder, blir det da utbetalt en samlet tjenstepensjon over livsløpet på vel 2,4 millioner kroner. Årlig pensjon faller deretter gradvis til null jo lenger en arbeider. Arbeider en til 73 år, er all tjenstepensjon tapt, det vil si at en har tapt over 2,4 millioner i pensjon om en lever til 86 år fordi en har arbeidet for lenge.

Pensjonen fra 67 år er finansiert av denne personens egen pensjonssparing. Arbeids- og innvandringsdepartementet har forklart det på denne måten i svaret på spørsmål fra Senterpartiets medlemmer i Arbeids- og sosialkomiteen:

«Det trekkes to prosent av lønn i medlemspremie for ansatte i offentlig sektor. For de som står tre år lenger i jobb, så betales det altså tre ekstra år med medlemspremie. Hva som betales i premie fra arbeidsgiver beregnes etter forsikringstekniske regler (avhenger av lønn, alder, kjønn osv.). For de som har full opptjening vil den årlige premien som går til dekning av alderspensjon være lav (hovedsakelig reguleringspremie)».

Oversatt til vanlig norsk betyr dette at den pensjonen som utbetales ved 67 år har personen selv betalt for, og spart opp, gjennom sin lønns- og pensjonsavtale med staten. Fortsetter vedkommende å arbeide etter 67 år, betaler denne personen fortsatt medlemspremie på to prosent av lønna. Men den pensjonsavgiften som betales av arbeidsgiver er lav, fordi personen allerede har spart opp nødvendig kapital til pensjonen ved fylte 67 år i Statens pensjonskasse.

I artikkelen «Dette bør du vite om Samordningsfella» (Samfunn og økonomi nr. 1/2024), er noe av det materialet departementet presenterte for partigruppene til AP og SP i Arbeids – og sosialkomiteen i januar 2024 gjengitt. Men så vidt vi er kjent med er ikke dette materialet presentert for Stortinget. Hvor mange som er rammet, hvor hardt mange er blitt rammet, hvordan dette har påvirket offentlig ansattes arbeidsdeltagelse etter 67 år pluss levealdersjustering, er derfor ikke kjent for hele stortinget.

Oppsummering

I Pensjonistforbundets rapport, *Samordningsfellen* (2019), viser vi at dagens regelverk har hatt, og fortsatt har, sterke negative samfunnsøkonomiske virkninger. Det stimulerer offentlig ansatte til å slutte tidligere enn ønskelig, vi går dermed glipp av verdifull arbeidsinnsats og kompetanse. Det reduserer verdiskapingen, det gir økte pensjonsutgifter for tjenstepensjonsleverandørene, det gir lavere skatteinntekter til fellesskapet, og lavere innbetalinger til tjenstepensjonsleverandørene. Disse negative virkningene vil vedvare til godt ut på 2030-tallet. Vi trenger mer arbeidskraft, og pensjonsregelverket bør være innrettet slik at det stimulerer til å stå lenger i jobb. Og det bør lønne seg for pensjonister som ønsker å arbeide å gå inn i arbeidslivet igjen.

Samordningsregelverket har svekker tilliten til pensjonsleverandører, arbeidsgivere og politikere. Den er dypt urettferdig, og strider både mot sunn fornuft og mot målene i pensjonsreformen. Vi ber derfor om at Stortinget støtter representantforslaget slik at samordningsfellen ikke rammer flere, og at noe av den urett som er begått blir rettet opp.

Vennlig hilsen
For Pensjonistforbundet

Jan Davidsen
Forbundsleder

Merete J. Orholm
Leder fag og politikk